

Datum
2015-06-02

Er referens
Fi2015/781
Vår referens
KL

Finansdepartementet

Remissvar: Krav på privata aktörer i välfärden (SOU 2015:7)

Vårdföretagarna, som är en arbetsgivar- och branschorganisation för privata vård- och omsorgsgivare, vill härmed lämna följande synpunkter på ovanstående remiss.

Sammanfattning

Brukare, omsorgstagare och patienter ska kunna känna sig trygga med att alla utförare är seriösa, oavsett i vilken regi verksamheten bedrivs. Vårdföretagarna ser positivt på etableringskrav som syftar till att säkra att aktörer i välfärden har ett långsiktigt och seriöst engagemang och förutsättningar att bedriva en verksamhet av hög kvalitet. Det stärker skyddet för brukare och omsorgstagare och kan bidra till att stärka förtroendet för privat driven vård och omsorg. System som håller oseriösa aktörer borta gynnar alla de vård- och omsorgsgivare som håller god kvalitet.

En ägar- och ledningsprövning i välfärdens verksamheter kan bidra till att stärka förtroendet för privat driven vård och omsorg. Vår principiella uppfattning är att det bör råda tillståndsplikt för all verksamhet i vård och omsorg, oavsett regi. Vi är dock kritiska till hur tillståndsgivningen idag fungerar hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Dessa problem måste lösas innan tillståndsplikt införs för ytterligare verksamheter. Vi förordar vidare ett system med fasta tidsgränser för myndigheten inom vilken den har att fatta beslut. Har myndigheten inte fattat beslut inom tidsgränsen godkänns ansökan.

Vårdföretagarna anser att frågan om vilka ekonomiska förutsättningar hos sökanden som ska vara uppfyllda för att klara kraven i ägar- och ledningsprövningen måste utredas ytterligare, innan Ägarprövningsutredningens lagstiftningsförslag kan komma i praktisk tillämpning.

Vi tillstyrker en ägar- och ledningsprövning av tillståndspliktiga verksamheter i välfärden. Det gäller såväl en prövning av att företaget har tillräckliga ekonomiska förutsättningar att driva verksamheten, som att verkställande ledning och styrelse har god vandel och tillräcklig kompetens för den verksamhet som ska bedrivas. När det gäller den personkrets hos företagsledningar och styrelse som ska bedömas ingå, bör inkluderas att värdera att det kan finnas andra personer än VD i företagets ledning som har den kompetens som erfordras.

När regler för tillståndsgivning utformas är det viktigt att se till att det inte bli onödigt höga trösklar som hindrar små vårdföretag, som är centrala för mångfalden. Reglerna får inte heller hindra nytänkande och innovation hos små och stora företag, eller stänga ute erfarenheter från andra närliggande branscher. Vidare får utformningen av reglerna för ägar- och ledningsprövning inte skapa hinder för en effektiv verksamhet i företagen.

Vårdföretagarna avstyrker att myndigheterna ska få ta ut en avgift vid en ansökan om tillstånd eller godkännande eller när förändringar i personkrets anmäls.

Det är av största vikt att uppgifter om företags affärsförhållanden, som kan antas skada företaget om det kommer till offentligheten eller till konkurrenter, sekretessbeläggs, vid myndigheters prövning och tillsyn, och tillstyrker förslagen i denna del. Nedan diskuterar vi några av ovanstående frågor närmare samt lämnar ytterligare synpunkter på några av betänkandets kapitel.

Kap 1 Författningsförslag

Vårdföretagarna föreslår att socialtjänstlagen och LSS ändras så att också verksamheter som bedrivs i kommunal regi omfattas av tillståndsplikt. Se vidare nedan i våra synpunkter på kapitel 10 i utredningen.

Kap 2 Utredningens uppdrag och arbete

När det gäller utredningsarbetet, som beskrivs i avsnitt 2.4, har också Vårdföretagarna företrätts i utredningens referensgrupp.

Kap 3 Utredningens iakttagelser och allmänna utgångspunkter

Vi delar utredningens uppfattning att vård och omsorg är en del av kärnan i den svenska välfärden. En allt större del av den gemensamt finansierade vården och omsorgen drivs av privata vård- och omsorgsgivare på uppdrag av staten, kommuner och landsting. Det bidrar valfrihet och en större mångfald för den enskilde individen. Vi vet från medborgar-, brukar- och patientundersökningar att möjligheten att välja och välja bort vård- och omsorgsgivare är högt uppskattad.

Vår generella bild är att företagen i vård och omsorg drivs av ansvarsfulla personer som har ett starkt driv att ge patienter, brukare och omsorgstagare en god vård och omsorg. De kvalitetsjämförelser och brukar-/patientundersökningar som Socialstyrelsen, SKL och andra gör visar att de privat drivna verksamheterna generellt sett håller lika hög, eller högre, kvalitet än den offentligt drivna

verksamheten¹. Undersökningar visar vidare att personal i privat driven vård och omsorg generellt trivs bättre, har lägre sjukskrivningstal och samma eller högre lön och utbildningsnivå jämfört med sina kollegor i kommuner och landsting².

Men det räcker att enstaka företag inte lever upp till lagar och regler, eller på annat sätt inte sköter sig, för att det ska riskera att skada förtroendet för den privat drivna vården och omsorgen.

Tillståndsgivning och kvalitet

Vi delar utredningens uppfattning att tillståndsgivning endast kan vara en av flera pusselbitar för att säkra välfärdstjänster av hög kvalitet. Vi menar att valfriheten behöver fortsätta att utvecklas i kommuner och landsting. Vi ser behov av en oberoende nationell funktion för uppföljning av kvaliteten i vård och omsorg. Den bör omfatta samtliga utförare, oavsett regi, på lika villkor.

Medborgare, patienter och brukare måste vidare få bättre möjligheter att jämföra kvaliteten i den vård och omsorg som utförare, oavsett regi, erbjuder. Det är en förutsättning för att medborgarna ska kunna göra välinformerade val inom vård och omsorg.

Vi ser också att transparens och öppenhet om kvalitet, ekonomi, personal och ägande bidrar till förtroendet för vård- och omsorgsgivare, oavsett regi. Vårdföretagarna driver på en självreglering inom vård och omsorg, som omfattar både privata och offentliga vårdgivare.

Valfrihetssystem och upphandling - fokus på kvalitet och effektivitet

I avsnitt 3.2 Offentlig finansiering och privata producenter resonerar utredningen om att kommuner och landsting bör väga in kostnaderna för tillvägagångssätt i valet mellan att driva en verksamhet i egenregi eller i privat regi. I det sammanhanget vill vi dock också betona fördelarna för kommunen/landstinget som beställare att införa valfrihetssystem, eller genomföra upphandlingar enligt LOU. Kommuner som upphandlar verksamhet får ökat fokus på kvalitet, kostnader och effektivitet i verksamheterna, oavsett regi. Utöver de fördelar som valfrihetssystem enligt LOV ger den enskilda brukaren eller patienten ger valfrihetssystemen dessutom en långsiktig och flexibel relation mellan beställande huvudman och vårdgivare. Det skapar möjlighet till större långsiktighet i verksamheten.

¹ Svenskt Kvalitetsindex 2013, Socialstyrelsen (2013) *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?*, Socialstyrelsen (2012) *Kommunal eller enskild regi – spelar det någon roll?*, Vårdföretagarna (2014) *Patienttoppen*, Socialstyrelsen (2014) *Öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning*

² Vårdföretagarna (2014) *Jobbhälsobarometern*, SCB (2013) *Finansiärer och utförare inom vård, skola och omsorg 2011* samt SCB LISA 2012

I avsnitt 3.7 diskuterar utredningen upphandlingar och valfrihetssystem. Vi vill betona att i valfrihetssystem konkurrerar inte aktörerna med pris utan med kvalitet. Alla aktörer får samma ersättning. Kommunen/landstinget har som huvudman ansvar att säkra att ersättningen i valfrihetssystemet ger förutsättningar för en långsiktig verksamhet av god kvalitet. I en rad kommuner som infört LOV i hemtjänsten ser vi dock att flera seriösa aktörer lämnar hemtjänstuppsdraget, då de gör bedömningen att de inte klarar att erbjuda en god verksamhet på den fastställda ersättningsnivån. Vi ser också att i många kommuner och landsting klarar egenregin inte att driva verksamheten med den ersättning som ges, utan går med underskott som skrivs av i slutet av året. Det gör att spelreglerna för alla aktörer i slutändan inte blir lika.

Låga inträdeshinder?

Utredningen menar i avsnitt 3.8 att inträdeskraven för att etablera sig i välfärdssektorn är förhållandevis låga. Vårdföretagarna anser att det är en delvis förenklad bild. Inträdeshindren är olika stora på olika verksamhetsområden. Många gånger finns det också andra etableringströsklar än enbart de formella kraven eller kapitalbehoven för att kunna starta verksamheten. Kraven i lagar och föreskrifter på den som är verksam i vård och omsorg är omfattande. Därtill kommer de formella krav som kommunen ställer upp för att gå in i ett valfrihetssystem. Därutöver måste vårdgivaren ha den ekonomiska bärkraften att kunna starta och driva verksamheten utan att veta hur många brukare som på sikt kommer att välja att dem. Konkurrensverkets uppföljning av vårdvalet i primärvården visar att det kan ta flera år att få så många listade patienter att verksamheten går runt³.

Kap 10 Utökad tillståndsplikt inom socialtjänstområdet

Skyddsbehov, konkurrensneutralitet och verksamhetens regiform

Mot bakgrund av att brukarna i välfärden ofta har en svag ställning, och konsekvenserna av kvalitetsbrister kan bli allvarliga, behövs ändamålsenliga regleringar som skyddar dem. Under senare år har enstaka fall av allvarliga kvalitetsbrister inträffat i privata välfärdsverksamheter. Detta är allvarligt. Även i offentligt drivna välfärdsverksamheter har allvarliga kvalitetsbrister inträffat, men inte uppmärksammats i samma utsträckning.

En fråga som låg utanför utredningens uppdrag, men som är stor vikt, är för vilka aktörer som tillståndsplikt ska gälla. Utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv är skyddsbehovet det samma, oavsett i vilken regiform som verksamheten bedrivs. Vår uppfattning är att tillståndsplikt för verksamhet inom vård och omsorg måste omfatta såväl privat som offentligt driven verksamhet, på samma villkor.

³ Konkurrensverket 2014: *Etablering och konkurrens bland vårdcentraler - om kvalitetsdriven konkurrens och ekonomiska villkor*

Att privat och offentlig verksamhet hanteras olika snedvrider också konkurrensen. Därutöver försvårar det för kommunerna att överhuvudtaget lägga ut verksamheter på entreprenad. Det gör att verksamheter riskerar att inte drivas så effektivt och till så hög kvalitet som möjligt. Utredningen har inte tillräckligt analyserat de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av att de privata utförarna behöver tillstånd, men inte den kommunala verksamheten.

IVO ställer i sin tillståndsprövning en rad krav på verksamheten som kommunerna i praktiken inte behöver uppfylla när verksamheten drivs i deras regi, eftersom verksamheten då inte tillståndsprövas. Det kan till exempel handla om krav på lokaler, eller på kompetens hos föreståndare/verksamhetschef.

Följande exempel, som medlemsföretag hos oss drabbas av, illustrerar problemet. En kommun upplever att de skulle behöva förnyelse i en verksamhet inom LSS, som drivits i kommunal regi i många år. Kommunen genomför därför en upphandling som ett privat vårdföretag vinner därför att de kan erbjuda verksamheten till lägst pris och/eller bäst kvalitet för brukarna. När vårdföretaget söker tillstånd för verksamheten hos IVO nekade de tillstånd, därför att lokalerna, där kommunen drivit verksamheten länge, inte håller måttet. Då det inte finns alternativa lokaler till hands väljer kommunen att istället dra tillbaka entreprenaden och fortsätta att driva verksamheten i kommunal regi, i samma lokaler. Kommunen får därmed inte den utveckling av verksamheten som de eftersträvar. Vårdföretaget gick miste om möjligheten att driva verksamheten. Brukarna har inte fått några positiva förändringar alls.

Vårdföretagarna anser att tillståndsplikt bör gälla lika för alla, oavsett regiform. Detta skulle inte bara vara konkurrensneutralt, utan också bidra till att lösa svårigheter i samband med upphandlingar. I betänkandet föreslås att förslagen ska omfatta kommunala bolag. Vi menar att motsvarande tillståndsplikt även bör gälla verksamhet som drivs i förvaltningsform.

10.1 Krav på tillstånd för att få bedriva hemtjänst

Det finns över 600 företag som bedriver hemtjänst runt om i landet, inom ramen för LOV-system⁴. De flesta är småföretag. Vår bild är att den stora majoriteten av dessa företag är seriösa och har bidragit till mångfald i utbudet av hemtjänst.

Det finns dock exempel på fusk och missbruk i hemtjänsten. Det drabbar enskilda brukare och det skadar förtroendet för privat driven omsorg. Vår bedömning är att en ägar- och ledningsprövning av utförare i hemtjänsten skulle kunna bidra till att stävja sådana problem. Vårdföretagarna tillstyrker därför förslaget. En förutsättning är dock att problemen i IVO:s tillståndsgivningsverksamhet löses först. Se vidare angående kapitel 13.

⁴ (SOU 2014:2) *Framtidens valfrihetssystem – inom socialtjänsten*

Ett av problemen är de redan långa handläggningstiderna för tillstånd. En fast tidsgräns bör sättas upp, inom vilken IVO måste fatta beslut. Har IVO inte fattat beslut inom tidsgränsen godkänns ansökan om tillstånd. I det fall särskilda omständigheter finns i enskilda undantagsfall som försvårar att bedömningen görs inom tidsgränsen bör IVO, i undantagsfall, kunna besluta om förlängd handläggningstid vars längd dock också måste regleras i förväg. Ett sådant beslut från IVO måste också kunna överklagas.

Vår uppfattning att tillståndsplikt bör gälla också för kommunalt driven hemtjänst. Bristerna i konkurrensneutralitet gentemot kommunens egenregiverksamhet skulle förstärkas vid en tillståndsplikt för enbart privat driven hemtjänst. De privata utförarna skulle - utöver att uppfylla kommunens krav som beställare enligt LOV eller LOU - få sin planerade verksamhet granskad av IVO, medan den kommunala verksamheten inte behöver gå igenom en sådan granskning. Hårdare krav skulle därmed ställas på de privata utförarna än på den kommunala verksamheten.

10.2 Tillståndsplikt ska gälla oberoende av hur kommunen upphandlar

Utredningen föreslår att tillståndsplikt ska gälla oberoende av hur kommunen upphandlar. Vårdföretagarnas principiella uppfattning är att det bör råda tillståndsplikt för all verksamhet i vård och omsorg, oavsett regi. En utökad tillståndsplikt för upphandlad verksamhet, men inte för den som drivs i offentlig regi, skulle förstärka redan befintliga brister i konkurrensneutralitet. En förutsättning för utökad tillståndsplikt till fler verksamheter är att problemen i IVO:s tillståndsgivning löses först. Se vidare angående kapitel 13.

Även när det gäller upphandlad verksamhet gäller att handläggningstiderna för tillstånd inte får vara orimligt långa. Vi föreslår ett system med fasta tidsgränser såsom föreslagits för tillstånd inom hemtjänsten.

När det gäller upphandlad verksamhet finns det också anledning att gå tillbaka till grundfrågan. Vilket problem är tillståndsplikt även vid entreprenadupphandlingar tänkt att lösa? En entreprenad för till exempel särskilt boende för äldre är ett stort åtagande. Det kräver att entreprenören har expertis, en viss storlek och ekonomisk stabilitet för att kunna genomföra ett sådant stort och komplext uppdrag. Risken för att en oseriös aktör skulle försöka sig på, eller vinna, ett sådant uppdrag ser vi som nästan obefintlig.

En inte oväsentlig fråga är hur en tillståndsplikt för upphandlad verksamhet skulle fungera rent praktiskt. Om tillståndsplikt skulle införas för entreprenadverksamheter måste de båda processerna gå hand i hand. Möjliga entreprenörer kan knappast söka tillstånd för en verksamhet som de ännu inte vunnit upphandlingen till. Det vore både kostsamt och ineffektivt för både kommunen och anbudsgivarna om kommuner lägger ut verksamhet på entreprenad som sedan inte får tillstånd av IVO av olika skäl. Kommuner eller

landsting ska inte heller kunna utesluta vårdgivare som sökt, men ännu inte beviljats tillstånd, från att lämna anbud vid upphandlingar.

Vår uppfattning är vidare att kommunen som huvudman i samband med entreprenader ska ha skyldighet att säkra att det tänkta entreprenadavtalet uppfyller IVO:s villkor på de avgörande punkter som kommunen själv rör över.

Kap 11 Lämplighetsprövning och prövning av ekonomiska förutsättningar

Utredningen föreslår att en ägar- och ledningsprövning ska ske av tillståndspliktig verksamhet. Den ska avse dels ekonomiska förutsättningar för en långsiktig verksamhet, dels krav på insikt, erfarenhet och övrig lämplighet.

Vårdföretagarna anser det principiellt riktigt att kräva en viss ekonomisk styrka och uthållighet samt kompetens och lämplighet av den som ska bedriva verksamhet. Dock krävs visst ytterligare utredningsarbete, och förtydligande reglering, innan Ägarprövningsutredningens lagstiftningsförslag kan komma i praktisk tillämpning. Särskilt frågan om ekonomiska förutsättningar måste analyseras ytterligare.

Dessutom menar vi att en ledningsprövning bör införas för offentligt drivna välfärdsverksamheter. Det är orimligt att kompetenskrav och lämplighetskrav ska vara lägre för offentligt drivna verksamheter, dels utifrån ett perspektiv om lika villkor, dels utifrån ett brukarperspektiv, men också från ett övergripande samhällsperspektiv.

En aspekt av ledningsprövning är att det ska finnas såväl ekonomisk som verksamhetsmässig kompetens. Just den kombinationen är viktig för att främja produktivitet och effektivitet i välfärdstjänsterna. Offentligt drivna verksamheter brister ibland i detta avseende. En ledningsprövning av offentligt drivna verksamheter skulle kunna bidra till att minska denna brist.

Viktigt att inte konservera ineffektiva företagsstrukturer

Flera av våra medlemsföretag har sedan tidigare en del mindre goda erfarenheter av regler från kommuner, landsting och myndigheter som hindrat effektiviseringar i den interna bolagsstrukturen. Hur reglerna för ägar- och ledningsprövning utformas är därför väsentligt för att inte hindra förutsättningarna för en effektiv verksamhet i välfärdsföretagen. Reglerna får inte bidra till att konservera ineffektiva företagsstrukturer. Det är viktigt att lagstiftaren beaktar detta i sina förarbeten till ny lagstiftning.

Det måste till exempel vara möjligt att, utan hinder, fusionera redan ägar- och ledningsprövade verksamheter, eller slå ihop dotterbolag inom en koncern i syfte att t ex minska overhead och administration. Likaså måste det vara möjligt för en ägar- och ledningsprövad koncern att utan vidare hinder köpa en annan ägar- och ledningsprövad verksamhet. I dessa fall måste det finnas förenklade rutiner

som innebär att endast exceptionella skäl gör att ny tillståndsprövning behöver ske. När ett anbud läggs vid en entreprenad bör det vara den totala ägarbilden, inklusive koncernen, som prövas. Det är rimligen dess sammanlagda förutsättningar att vara en god ägare som är relevant.

11.1 Ekonomiska förutsättningar för en långsiktig verksamhet

Utredningen föreslår att tillstånd att bedriva verksamhet endast ska beviljas den som kan uppvisa ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamheten långsiktigt.

Fråga uppkommer vad det innebär att ha "ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamheten långsiktigt". I utredningen anförs att "lång sikt" är beroende av verksamhetsområde, och att inom skolan en femårshorisont kan vara rimlig. Någon motsvarande bedömning för verksamheter inom vård och omsorg görs inte. I LOV-system är brukaren som väljer utförare. Det kan inte vara rimligt om det är så att det ska tolkas som att det måste finnas en ekonomisk uthållighet på fem år för små, nystartade verksamheter som ännu inte byggt relationer med brukare som kunder.

Det är samtidigt önskvärt att de företag som verkar i välfärden har en stabil ekonomi och en viss ekonomisk uthållighet. Hur detta ska bedömas är en fråga som bör utredas vidare. Här finns olika tänkbara medel som soliditetskrav, garantier, krav på eget kapital i förhållande till omsättningen etc. Viktigt i sammanhanget är också att kraven på ekonomisk styrka och uthållighet inte får leda till att seriösa nya, eller mindre, aktörer utestängs från att bedriva verksamhet. En möjlighet är att nyetablerade företag får möjlighet att successivt öka stabilitet och uthållighet så att kraven ska vara uppfyllda t ex först inom tre eller fem år.

Kraven kan också behöva anpassas till vad respektive verksamhet fordrar t ex vad gäller investeringar.

Dessa frågor har stor betydelse för möjligheter till inträde med mera, samtidigt som brukarna har ett skyddsvärt intresse av kontinuitet i verksamheterna. De behöver utredas ytterligare – i en öppen process där företagens organisationer medverkar - och anpassningar behöver göras till respektive verksamhetsområde. Det är inte acceptabelt att respektive tillståndsmyndighet utfärdar föreskrifter innan en sådan utredning skett.

11.2 Krav på insikt, erfarenhet och i övrigt lämplig

Utredningen föreslår att tillstånd att bedriva verksamhet endast får beviljas den som har tillräcklig insikt och erfarenhet samt i övrigt bedöms vara lämplig.

Vårdföretagarna tillstyrker förslagen. Emellertid är det viktigt att "insikt och erfarenhet" (av det aktuella verksamhetsområdet eller näraliggande område) inte tolkas alltför snävt. Nyetablering från seriösa företags sida måste möjliggöras liksom att företag ska kunna bredda sin verksamhet från t ex vård till

omsorg. Kraven måste också anpassas till vilket verksamhetsområde det är fråga om.

När det gäller vilken personkrets som bör lämplighetsprövas utifrån kriterierna insikt, erfarenhet och lämplighet skriver utredningen att det bör vara VD, styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, bolagsmän samt ägare och andra med väsentligt inflytande. Vårdföretagarna vill betona att det måste värderas att det kan finnas andra personer än VD i företagens ledning som har den kompetens som erfordras. Större koncerner letar ofta efter en person med kompetens och erfarenhet att leda en stor organisation och hon/han bygger sedan en ledningsgrupp omkring sig med kompetenta medarbetare. Det behöver därför inte vara VD som besitter den verksamhetsmässiga kompetensen.

Vi delar utredningens uppfattning att krav inte bör ställas på att varje enskild person i personkretsen har insikt i och erfarenhet av verksamhetsområdet, utan att en samlad bedömning bör göras.

Utredningen skriver att "bevisbördan för att kraven är uppfyllda ligger på den som ansöker om tillstånd". Vårdföretagarna vill dock betona att myndigheten kommer att närmare behöva precisera hur kraven ska utformas och tolkas. Det måste vara en viktig del i myndighetens tillståndsprövning att ge vägledning och rådgivning till sökande aktörer om vad som krävs i tillståndsprövsprocessen. Detta är ett område där IVO brister idag och där det finns stora behov av utveckling.

11.4 Fortlöpande krav på ekonomi, insikt, erfarenhet och lämplighet

Utredningen föreslår att det i respektive myndighets tillsynsansvar ska ingå att granska att tillståndshavare uppfyller kraven.

Vårdföretagarna tillstyrker detta. Det är dock av vikt att myndigheten gör en behovsanalys vad gäller när sådan granskning ska ske. Den fortlöpande tillsynen bör fokusera på de verksamheter där det finns indikationer att de fungerar mindre väl.

11.6 Anmälan om ändrade förhållanden

Utredningen föreslår att utföraren ska anmäla förändringar i de ekonomiska förutsättningarna som kan påverka verksamhetens långsiktighet, samt om det sker förändringar i personkretsen.

Vårdföretagarna tillstyrker förslaget, men vill poängtera att det endast bör röra väsentliga förändringar av de ekonomiska förutsättningarna. Vi ser en risk att reglerna kan användas godtyckligt.

11.7 Avgifter

Utredningen föreslår att myndigheterna ska få ta ut en avgift vid en ansökan om tillstånd eller godkännande och när förändringar i personkrets anmäls.

Vårdföretagarna avstyrker detta. Införandet av tillståndsplikt i hemtjänsten och vid alla privata driftsformer för äldreboende samt ägar- och ledningsprövning för alla tillståndspliktiga verksamheter kommer att höja etableringströsklarna för mindre företag. Det är viktigt att inte höja dem ytterligare. Även om avgifterna enligt utredningens bedömning skulle te sig måttliga i det enskilda fallet kan det utgöra ett betydande hinder för ett mindre företag.

Det kan i sammanhang med mer komplicerade ägar- och ledningsprövningar också leda till att betydande belopp faktureras sökande.

11.10 Sekretess

Utredningen föreslår att IVO ges samma möjligheter att sekretessbelägga uppgifter i tillsynen som myndigheten har vid tillståndsgivningen.

Vårdföretagarna tillstyrker detta. Det är av största vikt att uppgifter om företags affärsförhållanden, som kan antas skada företaget om det kommer till offentligheten eller till konkurrenter, sekretessbeläggs.

Kap 12 Övergångsbestämmelser

Utredningen föreslår att utförare som redan bedriver entreprenadverksamhet, som kommer att omfattas av den utökade tillståndsplikten, ska få fortsätta göra det i avvaktan på att IVO fattar beslut i ärendet.

När det gäller LOU-upphandlad verksamhet menar Vårdföretagarna att det vore orimligt att under en pågående avtalsperiod påbörja en tillståndsprövning. Vårdgivaren har investerat i sin avtalade verksamhet och bör få driva den till avtalsperiodens slut enligt nuvarande regler. När det gäller upphandlingar enligt LOV finns andra möjligheter till förändringar i ingångna avtal.

Vi vill även poängtera vikten av att redan tillståndsprövad, men ej ännu ägar- och ledningsprövad, verksamhet och verksamhet som hunnit få tillstånd enligt nytt regelverk över en övergångsperiod måste kunna delta på samma villkor i upphandlingar.

Kap 13 Konsekvensanalys

Vårdföretagarna är kritiska till hur tillståndsgivningen hos IVO fungerar idag. Detta berör såväl avsnitt 13.2.2 som avsnitt 13.5 i betänkandet. Det är frågor som vi diskuterar med myndigheten och med regeringen i olika sammanhang. Men de har också bäring på betänkandets förslag, eftersom myndigheten föreslås få ytterligare uppgifter och fler verksamheter föreslås omfattas av tillståndsplikt. De stora obalanserna i ärendehantering ger orimligt långa handläggningstider för vård- och omsorgsgivarna. Handläggningen i

tillståndsprövningen är inte enhetlig, vilket skapar oförutsägbarhet för vårdgivarna. Bedömning av lokaler och av föreståndares kompetens är andra problem som vi har berört ovan. Att det idag inte går att få förhandsbesked inför att vårdföretag startar verksamhet i egen regi skapar både osäkerhet och ekonomiska risker för vårdgivaren. Det höjer etableringströsklarna ytterligare, inte minst för små privata vårdgivare. En alltför fyrkantig tillståndsprövning riskerar också att hämma innovation och nytänkande inom vård och omsorg. Vår uppfattning är dessa problem måste beaktas och lösas innan tillståndsplikt införs för ytterligare verksamheter.

I kapitel 12 och i avsnitt 15.5.1 föreslår utredningen att utförare som redan bedriver entreprenadverksamhet, som kommer att omfattas av den utökade tillståndsplikten, ska få fortsätta göra det i avvaktan på att IVO fattar beslut i ärendet. Vårdföretagarna menar att utredningen inte tillräckligt har analyserat de möjliga konsekvenserna av sådana övergångsbestämmelser. Se vidare synpunkter under kapitel 12.

Ifråga om avsnitt 13.6.3 om konkurrens är vår bedömning är att utredningen inte tillräckligt har analyserat konsekvenserna av att de privata utförarna behöver tillstånd, men inte den kommunala verksamheten. Detta diskuterades i kapitel 10 ovan. Tillståndsplikt för verksamhet inom vård och omsorg måste omfatta såväl privat som offentligt driven verksamhet på samma villkor. Vårdföretagarna föreslår att regeringen tar initiativ till en utredning som får i uppdrag att analysera och stärka konkurrensneutraliteten i lagstiftningen mellan verksamheter i privat och offentlig regi.

Pågående och fortsatt utredningsarbete

Den tidigare regeringen gav Ägarprövningsutredningen i tilläggsuppdrag att utreda om det var rättsligt möjligt och lämpligt att införa kriterier för varaktigt ägande för företag som driver friskolor. Utredningen skulle vidare analysera om det var rättsligt möjligt och lämpligt att införa krav på att ett aktiebolag som bedriver fristående skolverksamhet helt eller delvis ska ha till syfte att bedriva utbildning av god kvalitet för att få tillstånd att driva verksamheten. Som ett led i uppdraget ingick att analysera hur ett aktiebolags verksamhet skulle påverkas av att bolaget helt eller delvis har ett annat syfte än vinst.

Ägarprövningsutredningen tog hjälp av några av landets främsta experter för att analysera dessa frågor. I sina utlåtanden underkände professorerna Per Strömberg och Daniel Stattin, utifrån ekonomiska och rättsliga perspektiv, förslagen om att missgynna vissa typer av privata aktörer i välfärden. Efter valet drog regeringen dock tillbaka tilläggsdirektiven, vilket gjorde att utredningen inte fick möjlighet att slutföra analysen i denna del.

Forskarnas utlåtanden stärker Vårdföretagarna i vår uppfattning att politiken bör styra med höga krav på resultat och kvalitet, inte vilken ägarform eller typ av ägare som bedriver verksamheten.

Forskarutlåtandena har stor bäring på den pågående statliga utredning, som leds av Ilmar Reepalu (Dir. 2015:22 Ett nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster). Forskarnas analyser av vad som är möjligt och omöjligt, samt lämpligt respektive olämpligt, att göra bör tas i beaktan av utredningen och läggas till grund för det fortsatta arbetet för att säkra kvaliteten i välfärden, oavsett i vilken regi verksamheten bedrivs. Vårdföretagarna förutsätter därför att forskarnas utlåtanden används inom ramen för den pågående utredningens arbete.

Med vänlig hälsning

Karin Liljeblad
Näringspolitisk expert
Vårdföretagarna